

Tomtebygget

Unndääär.....ett högt utdraget varningsrop hördes från trädets rot, samtidigt riste den 150-åriga furan till och började falla till marken.

Under var ett sedan länge vedertaget varningsrop att ett träd faller för mänsklig kraft, något annat ljud än yxhugg, stocksågens väsande och andhämtning från huggaren fanns inte i forna tiders skogsvardag.

Ropet innehöll nog också lite stolthet att med timmersvansen fått bjässen på fall.....

Ett nytt timmerhus ska det bli när denna och ett antal andra furor fällts, kapats, barkats och körts hem till gården med häst och släde.

Med timmerbila, bandkniv och dragmått som verktyg växte så småningom ett ändamålsenligt timmerhus upp, vackrare med åren.

Så hade det pågått i många århundraden till i början av 1900-talet då timmerhus fick ge vika för sågade bräder, rödmålade med vita knutar. Reveterade funkis- hus, fasadtegelhus mm bidrog till att timmerhus kom i skymundan och under 2:a världskriget stod inte timmerhus högre i kurs än att många hus sågades sönder till meterved för att värma storstäderna.

Skogsarbete av gammalt slag medförde att många kojor fanns utspridda i skogen men även dessa förföll med tiden.

När MasHelmer på Hembygdsgården en sommarkväll 2007 stack ett vykort på Tomteland i min hand och bad mig skriva om detta timringsäventyr till kommande Sool-Öen har mitt ja betytt mycket funderande hur.....

Lyckades uppskjuta till 25-årsjubileet 2009 och till sist under tidspress blev det så här och tack, käre läsare, att Ni tagit del av timmermännens vedermödor!

Tomten, som alla barn inom Sollerö socken visste bodde någonstans bakom Gesundaberget, blev bostadslös i och med nämnda kojors förfall.....

Precis som vi på Sold vid speciell väderlek kan höra Mångån brusa eller snö-

kanonerna på Gesundaberget hördes nu också yxhugg eka från Sollerön upp över skogen.

Tomten som absolut skulle ha hantverksmässigt timmerhus skickade sitt ombud, Sören Hedberg, från Gesunda till Sollerön för att undersöka om det fanns timringsskunnigt folk på ön.

Helt glömt var inte hantverket. I början på 60-talet hade kurser hållits där gamla ishockeyplanen låg vid Vibergsvägen. Två små hus timrades där och dessa byggdes senare ihop till det som nu är reception på campingen. Klas-Karl från Färnäs var lärare.

Byggången, med sina handverktyg, framför Tomtens verkstad fr. v.: Rullpers Gunnar Andersson, Rullpers Rune Andersson, Per-Erik Björkman, Lennart Bälter, Holger Duhlbo, Helge Ryss, Östen Sahr, Nils Sahr, Börje Svensson.

- I Rättvik lärde sig Sahrpojarna Östen och Nils att timra hos Mases. Nils gjorde som första hus sitt eget bostadshus i Rättvik med hjälp av Östen 1973. Vid hemgården i Gruddbo har bröderna Sahr förfärdigat många gedigna timmerhus till nöjda kunder. Östen har egentillverkat sommarstuga i Mångberg.

- Per-Erik Björkman lärde sig av sin far Karl Björkman 1963 . Till dags dato har Bamse som han kallas i dagligt tal, varit med om 273 timmerhus! Med en medelåtgång av 500 löpmeter per hus blir det ett varv runt Siljan! I ett av dessa hus bor Per-Erik.

- Rullpers Gunnar Andersson var hos Sven Söderberg i Utanmyra och lärde sig grunderna. Han timrade därefter sitt bostadshus i Bodarna 1971.

- Brodern Rullpers Rune Andersson återvände från arbete i storstaden, gick på kurs i timring och uppförde även han sitt bostadshus i Bodarna. Rullpersbröderna fortsatte tillsammans timra på beställning.

- Helge Ryss i Bråmåbo gick timringskurs i Mora 1969 innan han byggde sig bostadshus i hembyn. Han fortsatte hantverket och timrade hus på beställning.

- Holger Duhlbo gick ovannämnda kurs för Klas-Karl och byggde flera år senare sitt fritidshus i Björka. Har efter Tomteland drivit företaget SolleröTimmer med sina tre söner, Håkan, Tommy och Magnus.

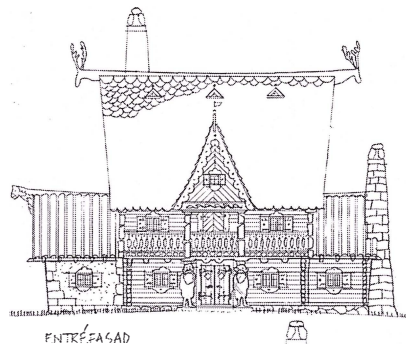
- Lennart Bälter är väl beviset för att hantera yxan är det viktigaste om det ska bli någon timmerman. Någon utpekad läromästare finns ej i hans fall utan det har gett sig så småningom. Numera timrar han hus med sonen Ola och Magnus Wik i norra delen av Rannmyran.

- Själv gick jag kurs hos Klas-Karl i Färnäs 1963 och timrade sedan en liten stuga för att behålla lärdomen och som för de andra blev det så att första huset vill man behålla själv. Efter Tomteland har det för egen del blivit några hus på egen hand eller tillsammans med Bamse. Min son Mattias har också lärt sig och deltagit när det passerat för skolgång.

Gemensamt för alla att lära timringstekniken var nog att bygga ett eget hus på gammalt sätt. Att en stor del av arbetslivet skulle kretsa runt timring var inget man kunde förutse, och hus till självaste Tomten.....ja, ni hör själva!

Före Tomtelandbygget åtog Holger och jag oss några timringsuppdrag tillsammans. Efter ett tag anslöt Lennart.

När Consortiet Santaland genom sitt sändebud Sören Hedberg kallat oss samman, var det de ovan uppräknade timmermännen som samlades hos Holger och åtog sig att timra Tomteland efter

Ritning till Tomtens hus.

fantasifulla ritningar! (som vi tyckte, ritningarna reviderades allteftersom bygget pågick!)

Ritningarna var framtagna av arkitekten Björn Uhlén vid FFNS Arkitekter i Stockholm.

I mars/april 1984 anlände till "Ägni", en plats öster om Duhlbogården där en grusplan iordningstälts och en så kallad bondsåg uppförts, ca 8000 löpmetrar obarkat rundtimmer av furu med lastbil, processoravverkat (jämför inledningen). Skogsägareföreningen Mellanskog levererade virket från sina avverkningar i trakten.

Med barkspade tog det tre dagar att barka och lägga upp för torkning, en hjulastare med förare fick en ovanligt svettig uppgift att hålla undan för oss, något han inte väntat sig!

Tomtens hus.

Såg på Ägni, som köptes för Tomtebygget.

Rullpersojkarna gjorde ett litet "provhus" enligt Tomtens direktiv, rundtimmer, raka knutar, knutändarna buckliga, och sen brändes utsidan med gasolbrännare för att snabbt få ett åldrat utseende. Provhuset står i dammen mellan Tomtens verkstad och Tomtens hus.

Bärande synliga bjälkar och stolpar av längd och dimensioner till verkstad och tomtehus som moderna sågverk inte klarar att framställa klarades med hjälp av den gamla Säterbänksågen "osti Ägni". Bland annat fyra stycken bjälkar, 10 meter långa och 30x22 cm eller 12x9 tum för att ta ett gammalt mått.

Träd till dessa speciella bjälkar gick att finna i Rotget, skogen i Björka mellan Kansbergsvägen och Siljan hette så av gammalt.

Grova raka utvalda granar avverkades manuellt och med Ferguson 165 drogs stockarna upp till landsvägen.

Första huset timras vid "Ägni".

Sjelva timringen startade 3 maj. Östen, Nils och Bamse skapade verkstaden, Holger, Lennart och jag timrade tomtens hus där Bamse även hann rycka in på övervåningen.

Gunnar, Rune och Helge timrade entrébyggnaden och ett mindre hus norr om verkstaden. De höll till vid "Rullperssågen", som vid denna tidpunkt låg där parkeringen till golfbanan numera finns. Sågen har sedan flyttats nedanför Bo Flintas gamla bilverkstad. En gång stod sågen på Lövnäs vid södra sidan av brofästet.

Allteftersom husen blev färdigtimrade monterades de ner stock för stock och flyttades till sin slutliga plats där byggfirman Diös iordningställt grundplattor.

Kaffestugan timrade Nils, Bamse och jag. Svarvade stolpar tillverkades av

Entrébyggnaden.

nyhuggna tallrotstockar i en för ändamålet specialbyggd långsamgående svarv där motorsåg användes som "svarvstål" och finputsning med bandkniv. Sen följde diverse arbetsuppgifter med takning, inredning osv fram till invigningen den 8 dec 1984 tillsammans med byggfirman Diös duktiga personal. Men det här skulle handla om timringen och det var nog tur att Tomtens beställning

Tomtens verkstad.

Tomten med sin släde framför verkstaden.

kom när det fanns nog många timrare i sin bästa ålder med starka armar efter många år i kyrkbåten JugenJon!

Att med bandkniv tillreda sega rotstockar till alla väggar och handbila alla synliga bjälkar och stolpar kräver sin man.

På sollarömmål finns ett passande ord ”björån” Ihärdig, arbetsam, enligt ordboken Färdär frå Soldn

Nu har Tomten haft sin fasta bostad i 25 år i Stygg-grav på nordvästsidan av Gesundaberget och han verkar trivas bättre och bättre. Hoppas att kommande Tomtar underhåller husen i den första Tomtens anda där inga spår av maskintillverkat finns!

Att äkta timmerhus kommit i ropet igen är glädjande och bevisas väl av alla mer eller mindre fantasifulla maskingjorda efterrapningar.....men det är en annan historia!

Den som hår och skägg har rivit,
när han detta till sist har skrivit.
heter Sarlars Börje.

Tomtens kojrum. Väl värd att bevaras och fantisera kring.